

ROMANILASTEN PERUSOPETUKSEN TUKEMISEN KEHITTÄMISSUUNNITELMA

Oulun kaupungin opetustoimi
24.3.2009

ROMANILASTEN PERUSOPETUKSEN TUKEMISEN KEHITTÄMISSUUNNITELMA

1. JOHDANTO	3
2. ROMANIOPPILAJDEN MÄÄRÄ JA OPETUKSEN VASTUUTAHOT KUNNASSA.....	3
3. ROMANIOPPILAJAN KOHTAAMINEN	4
4. SUVAITSEVAISUUDEN JA HYVIEN ETNISTEN SUHTEIDEN EDISTÄMINEN JA ROMANIKULTTUURIN TUNTEMUKSEN LISÄÄMINEN.....	5
5. ROMANIOPPILAJDEN IDENTITEETIN KEHITTÄMINEN JA ROMANIKULTTUURIN HUOMIOIMINEN.....	6
6. ROMANIKIELEN OPPIMISEN EDISTÄMINEN	7
7. ROMANIOPPILAJDEN OPPIMISMAHDOLLISUUKSIEN EDISTÄMINEN JA ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVIEN ROMANIOPPILAJDEN OPETUKSEN KEHITTÄMINEN	8
8. ROMANIKODIN JA KOULUN YHTEISTYÖN KEHITTÄMINEN	11
9. ROMANIOPPILAJDEN ERILAJSEN TAUSTAN HUOMIOONOTTAVAN PEDAGOGIIKAN JA MATERIAALIN KEHITTÄMINEN	12
10. ROMANITAUSTAJSEN HENKILÖKUNNAN TOIMINTAMAHDOLLISUUKSIEN KEHITTÄMINEN JA YHTEISTYÖ.....	14
YHTEISTYÖKUMPPANEITA	14

1. Johdanto

Peruskoulujen lukumäärä Oulun kaupungin opetustoimessa	46
Oppilaiden lukumäärä Oulun kaupungin peruskouluissa	11.600
Romanioppilaiden lukumäärä (kyselyn pohjalta tehty arvio)	32

Oulun kaupungin opetustoimi osallistuu Opetushallituksen rahoittamaan Romanilapsen perusopetuksen tukeminen –hankkeeseen lv. 2008-10.

Romanioppilaiden opetusta koskevat samat ohjeet ja säännöt kuin muidenkin oppilaiden opetusta. Perus- ja ammattikoulu ovat järjestelmänä samat kaikille, lähtökohdانا on kaikkien oppilaiden yhdenvertainen asema. Tavoitteena on oppivelvollisuuden ja ammattitutkinnon suorittaminen ilman tarpeettomia erityisoikeuksia.

Opetushallituksen tukemaan Romanilapsen perusopetuksen tukeminen – hankkeeseen tehdyn kehittämissuunnitelman kirjoittamisessa ovat olleet mukana:
Marika Aho, vastaava koulukuraattori, Erityisen tuen keskus
Katja Huusko-Ahlgren, koulunkäyntiavustaja, Heinätorin koulu
Tiina Laine, koulunkäyntiavustaja, Herukan koulu
Anne Multasuo, opinto-ohjaaja, Heinätorin koulu
Helena Pohjola, apulaisjohtaja, Terva-Toppilan koulu
Raimo Salo, maahanmuuttajien opetuksen koordinaattori, Erityisen tuen keskus, pj.

Kehittämissuunnitelmaa ovat kommentoineet:
Arja-Sisko Holappa, koulutoimentarkastaja, Oulun lääninhallitus
Kristiina Manninen, apulaisjohtaja, Kaakkurin koulu

2. Romanioppilaiden määrä ja opetuksen vastuutahot kunnassa

Romanioppilaiden lukumäärä Oulun kaupungin opetustoimen kouluissa on 32 (arvio) kouluille tehdyn kyselyn perusteella.

Romanioppilaiden perusopetuksen suunnittelu ja toteutus ja kehittäminen toteutetaan osana Oulun kaupungin opetustoimen muuta toimintaa. Romanioppilaiden perusopetukseen ei ole aikaisemmin ollut tarjolla erityistä tukea, toimintasuunnitelmaa eikä siihen erikseen varattua resurssia.

Romanioppilaiden perusopetuksen suunnittelua ja kehittämistä on vastuutettu opetustoimen hallinnossa eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetuksen kehittämisestä vastaavalle koordinaattorille. Oulun kaupungin opetustoimi osallistuu OPH:n tukemaan Romanilapsen perusopetuksen tukeminen –kehittämistoimintaan vuosina 2009-10.

Oulun kaupungin opetustoimessa toimii yksi romanikielen opettaja, joka koulutautuu myös koulunkäyntiavustajaksi. Koulunkäyntiavustajien kesken järjestetään tapaamisia, joissa vastaava koulunkäyntiavustaja tiedottaa erityisryhmien tukemiseen liittyvistä asioista.

Romanikielen opettaja on osallistunut Opetushallituksen järjestämiin romanikielen opettajien täydennyskoulutuksiin.

Oulun kaupungin opetustoimessa työskentelee kaksi koulutettua romanitaustaista koulunkäyntiavustajaa.

Oulun kaupungin romanikielen opettaja ja koulunkäyntiavustajat osallistuvat OPH:n, lääninhallituksen ja opetustoimien järjestämiin tapaamisiin ja koulutuksiin opetustoimen tuella. Täydennyskoulutusten tavoitteena on saada vertaistukea ja vaihtaa parhaita käytänteitä omasta työstä.

3. Romanioppilaan kohtaaminen

Koulu- ja työyhteisöissä kaivataan lisätietoa romanien kulttuurista, perinteistä ja tavoista; mitä tulisi huomioida, missä asioissa / tilanteissa toimintatapamme eroavat, "vaarapaikat" tiedoksi kulttuurisille yhteentörmäyksille yhteistyön edistämiseksi ja suvaitsevaisuuden ja molemminpuolisen kulttuurin kunnioittamisen lisäämiseksi.

Luokanopettajan / -valvojan vastuulla on tiedottaa huoltajille opiskeluun ja koulun toimintatapoihin liittyvistä olennaisista asioista, jotta molemminpuolinen tietämys paranisi ja turhilta ongelmatilanteilta vältyttäisiin.

Romanioppilaiden koulunkäynnin siirtymävaiheista huolehditaan yksilöllisesti. Keskusteluja huoltajien kanssa käydään joka kuukausi joillakin kouluilla. Yhteydenotot tapahtuvat pääsääntöisesti puhelimitse.

Romanilasten koulunkäynnin aloitusta ja opetuksen onnistumista on tuettu Oulussa virike- ja kielipesätoiminnan avulla vuodesta 2007 alkaen yhdessä päiväkodissa (Meri-Toppila).

Kouluyhteisöissä on tarvetta romanitaustaiselle henkilölle, joka toimii sovittelijana esimerkiksi verkostopalaverissa tai "koulukummina" romanilapsen koulunkäynnin tukemisessa sekä kodin ja koulun välisessä yhteistyössä. Rehtorit voivat ottaa yhteyttä mm. Pohjois-Suomen romanit ry:een sopiaukseen yhteistyön toteuttamisesta.

Toiselle asteelle siirtymiseen tulee kehittää tukitoimia ja ohjauspalveluita. Toisen asteen oppilaitoksissa tulee olla romanitaustainen tukihenkilö, joka ohjaa opintojen haku- ja aloitusvaiheessa ja auttaa tarvittaessa romaninuorta opiskelussa. Toisen asteen opintojen arvioinnissa tulee huomioida myös muita koemuotoja kuin kirjallinen koe, mm. suulliset ja näyttökokeet.

4. Suvaitsevaisuuden ja hyvien etnisten suhteiden edistäminen ja romanikulttuurin tuntemuksen lisääminen

Suvaitsevaa kulttuuria ja yhteisöllisyyttä tulee edistää koulussa. Romanilapsia tulee saada osaksi luokka- ja kouluyhteisöä ja kaverisuhteiden solmimista tulee tukea. Romanilapsi tarvitsee vertaista tukea, kaveria samasta kulttuuritaustasta, jotta hän motivoituu koulunkäyntiin ja saa vahvistusta identiteetilleen. Hankaluudet näyttäytyvät tilanteessa, jossa romanilapsi pukee kansallispuvun ylleen ja on ainoa kulttuurinsa edustaja koulussa. Sosiaalinen viiteryhmä on tärkeää huomioida.

Ennen kehittämishanketta Oulun kaupungin opetustoimessa ei ole järjestetty täydennyskoulutusta romanikulttuurista. Kehittämishankkeen ansiosta on mahdollista järjestää täydennyskoulutusta koulujen henkilöstölle ja romanikulttuuriin liittyviä tapahtumia oppilaille. Tavoitteena on vakiinnuttaa nämä toiminnot osaksi opetustoimen vuosittaista toimintaa.

Todellisen romaanikulttuurin perustasta ja sen erityispiirteistä sekä tämänhetkisestä kulttuurista tulee tiedottaa enemmän koulujen opetus- ja oppilashuollon henkilöstöjä. Koulujen henkilöstölle tarjottavan koulutuksen tarkoituksena on, että ymmärretään kulttuurin mukanaan tuomat erityispiirteet.

Kouluissa on tarvetta todellisen romaanikulttuurin perustan ja tämänhetkisen kulttuurin tuntemusta lisäävää lyhytkestoista täsmäkoulutusta mikäli mahdollista romaneilta itseltään.

Vuodesta 1996 on toiminut alueellinen romani-asianneuvottelukunta (RONK), johon kuuluu sekä romani- että viranomaisedustajia eri hallinnon aloilta. Pohjois-Suomen romanit ry ja RONK ovat toimineet kulttuurivälittäjän roolissa, edistäneet kodin ja koulun välistä yhteistyötä ja osallistuneet yhteistyöhön oppilashuoltoryhmien kanssa. Oulun lääninhallitus on järjestänyt täydennyskoulutuksia romanioppilaan kohtaamisesta. Oulun kaupungin opetustoimen tavoitteena on kehittää yhteistyötä koulujen ja eri hallinnonalojen viranomaisten kanssa.

Kiusaamisen ja väkivallan vastainen suunnitelma on oltava joka koululla. KiVa koulu -hanke toteutuu koulukohtaisesti. Kouluissa tulee lisätä oppilaiden kokemuksellisia harjoitteita, joiden avulla voidaan samaistua erilaisten vähemmistöjen asemaan. Verso-toiminta (vertaissovittelu) toteutuu koulukohtaisesti.

Koulujen henkilöstö kiinnittää huomiota mahdolliseen syrjintään ja rasismiin välittömästi ja siihen tulee puuttua tapauskohtaisesti.

Kouluissa opettajat keskustelevat oppilaiden kanssa tasa-arvoisesta ja suvaitsevaisesta käytöksestä. Herätetään oppilaan ajattelua: Miltä tuntuisi, jos syrjintä kohdistuisi häneen itseensä? Aikuiset toimivat itse esimerkkeinä ja heistä näkyy myönteinen tai kielteinen asenne, jonka oppilaat aistivat.

Päämääränä on auttaa oppilasta ymmärtämään ja löytämään oma kulttuuri-identiteettinsä sekä kehittämään valmiuksiaan kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen. Tavoitteena on luoda oppimisympäristöjä, jotka tukevat toisaalta yksilöllisyyden ja terveen itsetunnon ja toisaalta tasa-arvoon ja suvaitsevaisuuteen pohjautuvan yhteisöllisyyden kehitystä.

Koulun oppimiskulttuurin ja toimintatapojen tulee tukea oppilaan kehittymistä omatoimiseksi, aloitteelliseksi, päämäärätietoiseksi, yhteistyökykyiseksi ja osallistuvaksi kansalaiseksi sekä tukea oppilasta muodostamaan realistinen kuva omista vaikutusmahdollisuuksistaan. Tavoitteena on, että oppilas osallistuu ja ottaa vastuuta yhteisten asioiden hoidosta omassa koulu yhteisössä ja paikallisyhteisössä.

Koulun opetussuunnitelmaan voidaan sisällyttää luokka-asteittain etenevä eri kulttuureja käsittelevä suunnitelma. Esimerkiksi 1-2. lk tutustuvat saamelaiskulttuuriin, 3. lk romanikulttuuriin, 4. lk Pohjoismaiden ja Baltian maiden kulttuureihin, 5. lk eurooppalaisiin kulttuureihin, 6. lk aasialaisiin ja afrikkalaisiin kulttuureihin, 7. lk amerikkalaisiin kulttuureihin, 8. lk eurooppalaisiin kulttuureihin ja 9. lk Suomen ja lähialueiden kulttuureihin. Joka luokka-asteelle voidaan valita eri oppiaineiden opetustyötä tukeva aihealue. Tarkoituksena on lähteä kotimaan kulttuureista ja edetä lähialueiden kulttuureiden kautta maailman kulttuureihin. Vierailijoita on mahdollista kutsua oppitunneille eri yhteistyökumppaneiden kautta.

Opetussuunnitelmaan kirjataan kieli- ja kulttuuriryhmien esittelyt eri luokka-asteille. Eri kulttuuriryhmien esittelyjä toteutetaan säännöllisesti oppilaille suunnatuissa tapahtumissa vuosiluokittain.

Eri kieli- ja kulttuuriryhmien edustajat jalkautuvat kouluihin esittelemään omaa kulttuuriaan koulun yhteisissä tilaisuuksissa ja juhlissa useilla eri tavoilla. Koulu voi järjestää romanikulttuurin ja kielen esittelyn yhteistyössä esim. Pohjois-Suomen romanit ry:n ja Oulun lääninhallituksen romaniasiain suunnittelijan kanssa.

Oulun kaupungin opetustoimi järjestää täydennyskoulutusta kaikkien koulujen henkilöstölle. Luennoitsijat pitävät myös romanitaustaisille nuorille suunnatun puheenvuoron koulupäivän aikana.

Kouluissa huomioidaan romanien kansallispäivä, 8.4. esimerkiksi osallistumalla Pohjois-Suomen romanit ry:n järjestämiin tapahtumiin.

Suomen historian opetuksessa käsitellään myös romanien historia. Yläkoulun tekstiilityön tunneilla huomioidaan romanikulttuurin piirteitä käsitöissä.

5. Romanioppilaiden identiteetin kehittäminen ja romanikulttuurin huomioiminen

Romanien käsitykset omasta kulttuurista saattavat vaihdella riippuen sukupuolesta, iästä tai kotiseudusta. Etenkin yläkouluikäisillä voi olla identiteettiin liittyviä pulmia. Romanioppilaan kanssa keskustellaan kulttuuriin ja identiteettiin liittyvistä ajatuksista ja tuetaan itsetunnon kehittymistä. Luokkayhteisössä keskustellaan romanikulttuurista ja romanien näkemyksistä eri aiheisiin.

OPH:n hankkeen rahoituksen avulla toteutetaan täydennyskoulutusta koulujen henkilöstölle sekä läksykerhojen ohjaajille. Täydennyskoulutuksen avulla vaikutetaan koulun henkilökunnan asenteisiin ja lisätään tietoa romanikulttuurista, jotta voidaan ohjata keskustelua.

Romaniasua voi pitää koulussa. Oppilaita voidaan eriyttää myös liikunnassa tarjoamalla vaihtoehtoista liikuntaa, esimerkiksi kävelyä. Tytöt voivat pitää myös liikuntatuntien aikana hametta. Liikuntatuntien jälkeen romanioppilaille voidaan järjestää mahdollisuus peseytymiseen esimerkiksi erillisessä peseytymistilassa. Uimahallissa käydään muun luokan oppilaiden mukana tai vaihtoehtoisesti suoritetaan uinnin tukiovetusten aikana.

Käden taitoja edellyttävissä tehtävissä voi eriyttää tehtäviä ja harjoitteita. Kuvaamataiteessa ja käsityön tunneilla tehdään romanikulttuuriin liittyviä töitä, josta heille on tulevaisuudessa konkreettista hyötyä.

Tytöt voisivat ommella esimerkiksi romaninaisille tyypillisiä alusvaatesettejä, merkata tyynyliinoja ja pussilakanoita sekä ommella esiliinoja.

Pojat voisivat tehdä huonekaluja.

Hankkeen puitteissa yläkouluikäisille ja peruskoulun päättäneille romaninuorille pidetään oma koulutuspäivä, jossa jo ammatissa toimivat romanit esittelevät jatko-opintovaihtoehtoja ja ammatteja.

6. Romanikielen oppimisen edistäminen

Romanioppilaiden opetuksessa tulee huomioida Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä. Romanien yhteiskunnallisen integroitumisen ja uuden vähemmistöoikeuksia koskevan lainsäädännön myötä koulutukseen sekä ainutlaatuisen kieli- ja kulttuuriperinnön säilyttämiseen liittyvät kysymykset tulee ottaa huomioon myös perusopetuksessa. Romanikielen opetuksen tulee edistää kaksoisidentiteetin muodostumista ja lisätä koulunkäynnin laatua.

Romanikielen opetuksen tulee antaa romanioppilaille luonteva mahdollisuus ilmaista omaa vähemmistöidentiteettiään myös koulussa. Opetuksen tulee edistää romanioppilaiden oman historian ja kielen tuntemusta sekä tietoisuutta romaneista yhtenä koko maailman ja Euroopan merkittävistä vähemmistöistä.

Koulussa tapahtuvan kielenopetuksen merkitys korostuu romanilapsilla erityisesti siksi, että perinteisesti Suomen romanikieli on ollut ainoastaan puhuttu kieli. Tämän vuoksi romanikielen ja -kulttuurin opetuksessa tulee huomioida oppilaiden erilaiset kielelliset valmiudet ja alueelliset erot. Opetuksessa hyödynnetään lähiympäristöä, sukuyhteisöä ja romanikielistä mediaa. (Perusopetuksen opetussuunnitelma 2004.)

Romanikielen opetusta annetaan Oulun kaupungissa kahdessa opetusryhmässä.

Romanikielen opetusta saa lv 2008-09 neljä peruskouluikäistä oppilasta (2. lk, 3. lk ja 4. lk) ja päivähoitoikäisille lapsille järjestetään Kurros-kerhoa. Kerhossa askarrellaan ja opetellaan romanikieltä kielikylypymenetelmällä. Kerhoon osallistuu yksi esikouluikäinen ja viisi päiväkotikäistä lasta. Kerhoa ohjaa romanikielen opettaja.

Romanikielen opetus järjestetään lukujärjestyksen ulkopuolella joko aamulla tai iltapäivällä koululuokassa.

Romanikielen opetuksessa käytetään opetusmateriaalina:

Miranda Vuolasranta: Romanit tsimbako drom, oppimisen tie, 1995, OPH

Työkirjana Romanit tsimbako drom, buttiako liin 1, 2002, OPH.

Lisäksi opettaja tekee itse opetusmateriaalia.

Romanikielen opetuksesta tiedotetaan oppilaiden koteihin koulujen kautta sekä romaniyhteisön välityksellä. Romanikielen opettajista on pula, mikä vaikeuttaa romanikielen opetuksen järjestämistä.

Romanioppilaille suodaan mahdollisuus käyttää romanikieltä keskinäisessä vuorovaikutuksessa tuntien ulkopuolella.

Romanikielen luokkatilassa tulisi olla oma seinätila havaintomateriaalille.

Opetustoimi järjestää yhteistyössä Pohjois-Suomen romanit ry:n kanssa yhteistyössä kielikylypyltoja romaneille, joissa puhutaan vain romanikieltä ja esimerkiksi leivotaan yhdessä. Tärkeimmät sanat ovat näkyvillä seinällä esimerkiksi sana-kuva –julisteiden avulla. Vastuuhenkilönä on romanikielen opettaja.

7. Romanioppilaiden oppimismahdollisuuksien edistäminen ja erityistä tukea tarvitsevien romanioppilaiden opetuksen kehittäminen

Romanihuoltajien asenteet koulunkäyntiin ja opiskeluun ovat pääsääntöisesti myönteisiä.

Koulun suunnitelmallinen kasvatus- ja opetustyö muuttuu haasteelliseksi muuttojen myötä ja lapsen koulunkäynnistä tulee katkonaista.

Tukitoimien saatavuus ja palveluiden jatkuvuus heikkenevät. Romaniperheet muuttavat suhteellisen usein, jolloin yhteistyö kouluun katkeaa helposti. Sukulaisyms. matkojen takia poissaolot voivat olla varsin pitkiä, mikä vaikuttaa koulutyöhön.

Mikäli oppilaalla on useita poissaoloja, luokanopettaja / luokanvalvoja ja erityisopettaja kartoittavat yhteistyössä todellisen vuosiluokkatason. Tämän jälkeen luokanopettaja / luokanvalvoja ja erityisopettaja laativat henkilökohtaisen oppimissuunnitelman oppilaan osaamisen mukaisesti.

Koulun tulisi voida reagoida nopeasti uudessa tilanteessa, kun alueelle muuttaa romaanilapsia. Koululla tulisi olla käytettävissä oppilaan tarvitsemia tukitoimia. Romanioppilaiden on mahdollisuus saada tarvittaessa koulussa oppimiseen tukea: yleistä, tehostettua ja jatkossa mahdollisesti erityistä tukea. Varhaisen tuen toimia ennen erityisopetukseen siirtämistä ovat normaalit ennalta ehkäisevät tukitoimet: opetuksen eriyttäminen, tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus, kodin ja koulun välinen yhteistyö, oppilashuolto ja henkilökohtainen oppimissuunnitelma. Tehostetun tuen jakso voi sisältää mm. 2-3 tukiopetustuntia viikossa, räätälöity lukujärjestys, erityisopettajan tuki ja läksykerho.

Porstua-ryhmän tarkoituksena on varmistaa, että oppilaalle on annettu riittävät varhaisen tuen toimenpiteet ennen kuin erityisopetuksen siirtoa esitetään. Ryhmään kuuluvat erityiskoulujen rehtorit, erityisopetuksen koordinaattori ja johtava koulupsykologi.

Yleisopetuksessa ei aina toteudu riittävän varhainen oppilashuollollinen tuki. Koulun henkilöstön on joskus haastavaa tavoittaa huoltaja tai lähiomainen, joka vastaa romanilapsen koulunkäynnistä. Vanhemmalla voi olla kielteinen asenne koulun tukijärjestelmiä kohtaan.

Päiväkotiin ja alkuopetukseen tulisi satsata erityistä tukea ja huomiota romanilasten kohdalla, jotta koulunkäyntitavat tulisivat tutuksi ja perusluku- ja laskutaito kehittyisivät. Tähän olisi satsattava riittävästi resursseja (pienet opetusryhmät ja koulunkäyntiavustaja tarvittaessa) ja aikaa (esim. alkuopetus joustavasti 2-3 vuotta). Puuttuminen ongelmiin, tuen tarpeen kartoittaminen ja tarvittavan tuen järjestäminen välittömästi.

Romanilasten kohdalla koulunkäynnin haasteina ovat mm. motivaation puute, vieraantuminen koulusta, opiskelurutiinien puute, romanilasten kokeminen kiusatuksi tulemisesta, häiriökäyttäytyminen, säännöllisen koulunkäynnin turvaaminen sekä oppimisvaikeudet. Romanioppilasta kohtaan voi esiintyä jossain määrin kielteistä asennetta niin oppilaiden, vanhempien kuin henkilökunnan taholta.

Yläkouluikäisillä romanioppilailla poissaolot lisääntyvät verrattuna alakoululaisiin. Yleisimmät poissaolon syyt ovat oma tai sisaruksen sairastuminen tai avuntarve kotona. Oppilaat tekevät pitkiä matkoja esim. sukulaisten luo, hautajaisiin tai viettääkseen aikaa sairaana olevien sukulaisten luona.

Oppilaiden ollessa pois koulusta, tulee opettajan soittaa joka kerta kotiin. Tämä edellyttää koulun pitkäjänteistä sitoutumista oppilaan koulunkäynnistä huolehtimiseen. Huoltajien tulee ilmoittaa kouluun, jos oppilas on pois koulusta. Huoltajien tulee pyytää rehtorilta lupa poissaoloihin. Pitkien poissaolojen aikana tulee huolehtia siitä, että oppilaat opiskelevat eri oppiaineiden sisällöt samanaikaisesti kuin muut luokkatoverit.

Koulunkäynnin säännöllisyydessä ja koulutöiden tekemisessä on suuria haasteita, mitkä osaltaan vaikuttavat oppimiseen siten, että lapsi ei saavuta vuosiluokalle

asetettuja tavoitteita. Koulunkäynnin keskeytymisen riski on suuri. Romanioppilaan luokallejäännistä erityisesti yläkoulussa voi seurata koulunkäynnin lopettaminen. Kotoa saatava tuki koulunkäyntiin ja oppimiseen saattaa olla hyvin vähäistä. Romanilasten huoltajilla saattaa olla hyvin vähän tietoa koulunkäyntiin liittyvistä asioista ja omista mahdollisuuksista tukea lastaan koulunkäynnissä ja oppimisessa. Kouluilla järjestettävät läksykerhot tarjoavat tukea koulutöiden tekemiseen.

Pitkään jatkuneiden poissaolojen jälkeen, tulee koulun järjestää riittävät tukitoimet mm. tukiopetuksena. Oleellista on, että tukitoimenpiteet suoritetaan koulussa erityisopettajan, opettajan tai koulunkäyntiavustajan ohjauksessa. Tavoitteena on, että romaninuori kykenee siirtymään vuosiluokalta toiselle. Tukitoimenpiteiden tarkoituksena on välttää siirtoa erityiskouluun ja saada peruskoulun päättötodistus.

Vanhemmille kerrotaan mitkä ovat poissaolojen vaikutukset lapsen koulunkäyntiin sekä ko. luokka-asteella että suhteessa jatko-opintomahdollisuuksiin. Romanilasten huoltajille tulee järjestää tapaamisia liittyen lapsen koulunkäyntiin ja keskustella siitä, miten koulunkäyntiä voidaan tukea kotona. Huoltajan kanssa voidaan järjestää tapaaminen myös oppilaan kotona.

Romanioppilaille tulee tarjota myös muita vaihtoehtoja kuin erityiskouluun siirtyminen. Esimerkiksi tulee olla tarjolla mahdollisuus opiskella pienluokassa, josta integroidutaan vähitellen kotiluokkaan. Tarvittaessa opetuksen järjestäjän tulisi turvata alueellisten pienluokkien jatkumo koko perusopetuksen ajan. Perusopetuksen suorittamiseksi on kehitettävä paja-, jopo- ja muita joustavia ja toiminnallisia tukimuotoja.

Peruskoulun ja jatko-opintojenkin suorittamista arvostetaan nykyään romanien keskuudessa aiempaa enemmän. Joidenkin toisen asteen romaniopiskelijoilla voi olla taloudellisia ongelmia kustantaa opiskelumateriaalit. Haasteena ammatillisen koulutuksen hankkimisessa voi olla myös välimatka kodin ja oppilaitoksen välillä. Kynnystä ammatillisten opintojen suorittamiselle voi myös nostaa oman kulttuurin ainoana edustajana oleminen. Jatko-opintoihin kiinnittyäkseen romaniopiskelijat tarvitsevat opinto-ohjaajan työpanosta, seurantaa ja tukea. Romaninuorille olisi hyvä olla oma yhdyshenkilö, joka seuraisi perusopetuksen jälkeisen koulutuksen käynnistymistä ja tarvittaessa ohjaisi ja tukisi valmentaviin, oppisopimus- ja muihin joustaviin koulutusmuotoihin.

Huoltajia kannustetaan tukemaan lapsensa koulunkäyntiä. Oppilashuoltoryhmä selvittää perheiden tuen tarpeen ja järjestää tarvittavan tuen, esim. perhetyön, tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnan palvelut. Huoltaja osallistuu oppilashuoltoryhmän palaveriin. Perheiden kanssa tehtävään työhön pyritään saamaan tukihenkilöksi mielellään oman kulttuurin edustaja.

Oppilashuoltoryhmän päätösten seurantaan tulee kiinnittää jatkossa enemmän huomiota. Päätösten toteutumiseksi nimetään vastuuhenkilö, joka huolehtii päätösten toimeenpanosta käytännössä. Vastuuhenkilö raportoi oppilashuoltoryhmälle oppilaan koulunkäynnistä säännöllisesti.

Koulu voi järjestää yhteistyössä Redi:n kanssa romaninuurille päihdevalistusprojektin, jossa huomioidaan heidän omat kulttuuriset erityispiirteet. Romanikulttuurin edustaja voi olla mukana projektin suunnittelussa ja toteutuksessa.

8. Romanikodin ja koulun yhteistyön kehittäminen

Romanilasten huoltajille tulee antaa selkokielistä tietoa koulunkäynnistä, siihen liittyvistä asioista, säännöistä ja siitä, miten kotona voidaan lapsen koulunkäyntiä tukea. Koulunkäynnin tärkeyttä tulee korostaa romanilapselle ja hänen huoltajilleen. Kouluilla on käytössään Opetushallituksen, Oulun lääninhallituksen ja Luovin tuottamaa tiedotusmateriaalia. Romaanikulttuuriin liittyviä arvoja tulee huomioida koulunkäynnissä, oppimistilanteissa ja materiaaleissa. Oppilaanohjaaja tiedottaa toisen asteen opinnoista ja tiedotustilaisuuksista kaikkien oppilaiden koteihin.

Romanikoteihin on haasteellista tiedottaa perusopetuksen arvopohjasta, kasvatuskäytänteistä, opetuksen sisällöistä, opetussuunnitelman tavoitteista ja vaatimuksista, koska romanivanhemmat eivät osallistu kaikille huoltajille suunnattuihin vanhempainiltoihin. Romanivanhemmilla jää mahdollisesti kirjalliset tiedotteet huomioimatta.

Romanioppilaiden huoltajat kutsutaan koululle tapaamiseen, jossa selvitetään opetuksen periaatteita ja käytäntöjä. Tarvittaessa koulun edustajat vierailevat oppilaan kotona tapaamassa huoltajia.

Romanihuoltajille selvitetään oppilashuollon toimintaa tapauskohtaisesti. Tavallisesti palveluista kerrotaan henkilökohtaisten tapaamisten yhteydessä.

Koulu voi järjestää romanihuoltajille omia alueellisia vanhempainiltoja, joissa he tutustuvat vanhempainiltojen käytäntöihin ja sisältöihin. Tämän jälkeen romanihuoltajien voi olla luontevampaa osallistua myös oman koulun vanhempainiltoihin. Jokainen huoltaja tulee huomioida henkilökohtaisesti.

Romanihuoltajille voidaan järjestää romanitaustainen tukihenkilö, joka osallistuu heidän kanssaan yhteisiin vanhempainiltoihin.

Pohjois-Suomen romanit ry:n Matkalla yhdessä –projekti tarjoaa monipuolista apua mm. romanioppilaan huoltajien tukemiseen.

Romanivanhemmilla ei ole usein omaa koulutustaustaa ja kokemusta jatko-opinnoista. Tästä johtuen romanioppilaalla tulisi olla henkilökohtainen tukihenkilö, joka kannustaa ja ohjaa yläkouluikäisiä oppilaita jatko-opintoihin. Tätä tehtävää varten tulee kehittää romanitaustaisen koulunkäyntiavustajan toimenkuvaa sisältämään ohjausta ja tiedottamista yhteishausta, toisen asteen koulutusmahdollisuuksista.

Oulun kaupungin opetustoimi järjestää koulujen henkilöstölle suunnattua täydennyskoulutusta liittyen romaniväestön kulttuuriin ja historiaan.

Koulukirjastoihin hankitaan romaniväestön kulttuuria esittelevää materiaalia.

Oulun kaupungin opetustoimen verkkosivuille lisätään oma sivu, jossa on linkit eri kieli- ja kulttuuriryhmiä esitteleville verkkosivuille.

www.oph.fi

www.romani.fi/info/romanit

Oulun kaupungin opetustoimessa tulisi olla romanitaustainen henkilö, joka toimii kodin ja koulun yhteyshenkilönä, esimerkkinä romanioppilaille jatko-opintojen tärkeydestä, tukena koulunkäynnissä romanioppilaille ja huoltajien tukena lasten koulunkäyntiin ja jatko-opintoihin liittyvissä asioissa.

9. Romanioppilaiden erilaisen taustan huomioonottavan pedagogiikan ja materiaalin kehittäminen

Oulun kaupungin opetustoimessa on yksi romanikielen opettaja.

Romanikielen opettaja on koulutukseltaan romanikulttuuriohjaaja ja valmistuu keväällä 2009 koulunkäyntiavustajaksi.

Romanikielen opettaja opettaa yhtä ryhmää kaksi tuntia viikossa lisäopetuksena. Opettaja opettaa yhdellä koululla.

Oulun kaupungin opetustoimessa työskentelee kaksi romanitaustaista koulunkäyntiavustajaa. Romanitaustaisilla koulunkäyntiavustajilla on koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto. Romanitaustaisen koulunkäyntiavustajan työnkuva sisältää yleiset koulunkäyntiavustajan työtehtävät: toimia oppitunneilla opettajan työparina, ohjata oppilaita oppimaan, auttaa tehtävien tekemisessä ja tukea oppilasta erilaisissa kouluarjen tilanteissa. Lisäksi hän tukee oppilaita toisen asteen opintoihin ja TET-paikkoihin tutustumisessa.

Toinen romanitaustainen koulunkäyntiavustaja työskentelee määräaikaisessa työsuhteessa ja toinen opiskelee oppisopimuskoulutuksessa koulunkäyntiavustajaksi. He voivat osallistua kaikkiin työyhteisön kokouksiin ja opetustoimen täydennyskoulutuksiin.

Koulunkäyntiavustaja on tiiviissä yhteydessä oppilaiden koteihin.

Romanitaustaisten koulunkäyntiavustajien asema nykyisissä työyhteisöissä hyvä ja hänen asiantuntijuuttaan hyödynnetään päivittäin erilaisissa tilanteissa koulun arjessa.

Romanitaustainen koulunkäyntiavustaja vastaa romanikielen opetuksesta.

Romanitaustaisten koulunkäyntiavustajien asiantuntijuutta hyödynnetään romanikulttuuria esittelevissä tapahtumissa ja niiden järjestelyissä.

Romanitaustaisten koulunkäyntiavustajien asiantuntijuutta hyödynnetään tehostetun tuen antamisessa romanioppilaille. Esimerkiksi koulunkäyntiavustaja voi käydä useammalla koululla antamassa henkilökohtaista tukea eri oppiaineissa. Romanitaustaiset koulunkäyntiavustajat voisivat vieraillla esiopetusryhmissä kertomassa romanikulttuurista ja -kielestä.

Romanikielen opettaja tekee yhteistyötä luokan- ja aineopettajien kanssa jakaen tietoa oppilaiden vahvuuksista, heikkouksista, tuen tarpeesta sekä mahdollisista oppimisvaikeuksista.

Romanitaustainen henkilökunta voi esimerkiksi pitää läksykerhoa, eriyttämistilanteissa voivat olla mukana (samanaikaisopetus tai eri tilassa tapahtuva opetus). Romanioppilaat kokevat pelkästään aikuisen romanin läsnäolon tuovan turvallisuutta kouluarkeen. Jatko-opintopaikkoihin tutustumisessa romanitaustainen henkilö on tukihenkilö, kannustaja ja motivoija.

OPH:n tukeman hankkeen aikana aloitettu yhteistyö Matkalla yhdessä – projektin kanssa jatkuu kouluarjessa tulevaisuudessa.

Pohjois-Suomen romaniyhdistys ry järjestää vuosittain romanilapsille ja -perheille leirejä. Matkalla yhdessä –projektin puitteissa järjestetään myös muuta vapaa-ajan toimintaa esimerkiksi miehille keilaamista ja naisille ompelukerhoja.

Romanitaustaisen henkilökunnan tietoja ja taitoja monikulttuurisuuden edistäjänä hyödynnetään koulun arkitilanteissa.

Tavoitteena on, että romanitaustaista henkilökuntaa rekrytoidaan niihin kouluihin, joissa on romanioppilaita.

OPH:n hankkeen tuella järjestetään ryhmänohjaukseen liittyvää koulutusta. Koulutuksista ilmoitetaan opetustoimen verkkosivuilla ja sähköpostilla. Romanitaustaiset koulunkäyntiavustajat voivat osallistua OPH:n hankkeeseen liittyviin seminaareihin.

10. Romanitaustaisen henkilökunnan toimintamahdollisuuksien kehittäminen ja yhteistyö

Romanitaustaisista koulunkäyntiavustajista on jo hyviä kokemuksia kouluilla. Romaniyhdyshenkilöitä tulee hyödyntää lasten ja nuorten tukena mm. yksilöllisen tuen antamisessa ja verkostoneuvotteluissa. He ovat olleet tukemassa nuoria opiskelussa ja kertomassa nuorille koulunkäynnin tärkeydestä oman kulttuurinsa näkökulmasta. Tuen ja yhteistyön järjestämisestä koulut voivat kehittää toimintamallin yhteistyössä romaniyhdyshenkilöiden kanssa.

Yhteistyökumppaneiden toiveet yhteistyöhön koulujen kanssa pohjautuvat aitoon ja vilpittömään haluun tehdä yhteistyötä avoimessa vuorovaikutuksessa eri oppilaitosten ja muiden sidosryhmien kanssa.

Yhteistyökumppaneita

Pohjois-Suomen romanit ry
Armas Lindberg 044 2933 947

Pohjois-Suomen romaniasiain neuvottelukunta (RONK)
Marja-Leena Kärkkäinen 040 545 5036

Oulun lääninhallitus
Henna Huttu 050 456 0170

Opetushallitus
Satu Blomerus 050 9393 115